

mények még nem állnának rendelkezésére, akkor megpróbál élményeket ébreszteni a hittanóra során és vallási tapasztalatokhoz segíti „hallgatóit”. Így pl. megjelenhet friss cípóval: a gyermekek látják és illatát is érzékelik. Elbeszélgethet velük a kenyér keletkezéséről, fontosságáról. Rádöbbenhetnek, mit jelentene kenyér nélkül élni. Végül apró részekre osztjuk a cípót és segítjük hittanosainkat, éljék át, mit jelent a közös étkezés. Az ilyen és hasonló élmények az eucharisztikus nevelés alapfeltételei.

Reméljük, hogy tanulmányunkkal parányi lépéssel előmozdítottuk a zsinati mag szárbaszökkenését: „A gyermekeket és fiatalokat segíteni kell, mégpedig a lélektan, a pedagógia és a didaktika mai eredményeit felhasználva testi, erkölcsi és értelmi képességeik harmonikus fejlődésében és abban, hogy egyéni életútjukon fokozatosan, egyre nagyobb felelősségtudatra tegyenek szert... Tegyük alkalmassá fiatalokat a közéletben való szereplésre... a másokkal való párbeszédre és... a közjó előmozdítására... A gyermekeknek és fiataloknak joguk van ahhoz, hogy ösztönzést nyerjenek az erkölcsi értékek helyes lelkiismerettel való megbecsülésére és személyes állásfoglalással való el-sajátítására, valamint Isten tökéletesebb megismerésére és szeretetére... E szent jogaitól senki meg ne fossa az ifjúságot” (GE 1).

Irodalom — szülőknek: **Jane B. Brooks**, *The Process of Parenting*. Magfield, Palo Alto 1981. — hitoktatóknak: **Bernhard Grom**, *Methoden für Religionsunterricht, Jugendarbeit und Erwachsenenbildung*. Patmos, Düsseldorf 1976.

Cserháti Ferenc

TÁRSAS APOSTOLKODÁS A VILÁGIAKKAL

1. Zsinati felhívás

A zsinati határozatoknak nem elsődleges feladata, hogy részletekbe menő gyakorlati útmutatásokkal lássák el a lelkipásztorkodás tűzvonálában küzdő papokat. Ezért néha úgy tűnik, mintha a II. Vatikáni Zsinat bizonyos tekintetben cserben hagyta volna őket. Dokumentumai felidézik ugyan hatalmas küldetésüket, de ennek kivitelezéséhez ékes szavaknál már alig nyújtanak többet. A feladott lecke anyaga azonban emiatt a legkisebb mértékben sem szenved hiányt. Ha az említett írások nem is mindig a kívánalmaknak megfelelő részletességgel, de a teológiai fejtegetések tárgyilagos és fennkölt nyelvezetén mégis meghatározzák az Úr szolgáira váró súlyos feladatok irányelveit: „az egyházi rend szentségének erejéből és Krisztusnak a legfőbb és örök papnak mintájára... őket is az evangélium hirdetésére, a hívek lelkipásztori gondozására és az Istenisztelet végzésére szentelik fel... (LG 28 és vö. PO 4—5). De micsoda küldetés elé állítja az Úr szőlőjének művelőit ez a hatalmas ki-

jelentés, amely Krisztus meghatalmazott követőit avatja őket, és némelyek szerint a püspökök zsinati felmagasztalásából származó esetleges pápi kisebbségi érzet ellensúlyozását is hivatott szolgálni: „A hatalom rájuk eső részéhez mérten Krisztusnak, a pásztornak és főnek tisztét is gyakorolják: egybegyűjtik Isten családját, mint testvéri közösséget, amelyet egy szellem éltet, s Krisztus által a Szentlélekben elvezetik az Atyához” (LG 28 és vö. PO 6). Ilyen általános formában szól a Zsinat e rendkívüli megbízatás kivitelezési módjáról is: „úgy vezessék és úgy szolgálják helyi közösségüket, hogy az méltóvá lehessen arra a névre, amely Istennek egyetlen és egész népét tünteti ki: az „Isten egyháza” nevére . . .” (LG 28). A lelkipásztori eljárásmodokat nekik kell kitalálni: „A hierarchia feladata, hogy elevenné tegye a világiak apostolkodását, és ehhez az alapelveket és a lelki támogatást megadja” (AA 24). Mindenekelőtt nagy gondot kell fektetniük a világiak keresztségükből és bérhámozásukból származó kereszteni hivatásának felébresztésére és apostoli szellemük kibontakoztatására: „Tehát testvéries szellemben működjenek együtt a világiakkal az egyházban és az egyházért, és szívügyük legyen a világiak támogatása apostoli munkáikban” (AA 25). Olyan nevelési kötelezettséggel állunk itt szemben, amely jó 20 évvel a Zsinat után még mindig megvalósításra vár.

Papjaink megfogyatkozó létszámát és kiöregedésének veszélyét tekintve a felhívás sürgetőbb mint valaha: „A papok pedig a hit oktatásában és az ige szolgálatában, a lelkivezetésben és egyéb lelkipásztori szolgálatokban is tartásuk szemük előtt az apostolkodásra való nevelést” (AA 30 és vö. ChD 30). Útbaigazítás, felszólítás, teendő van tehát elég. Tudjuk! De hogy mindezek a száguldó idő, a rohamosan változó világ és a szekularizálódó környezet körülményeinek közepette miként teljesíthetők, erre vonatkozólag alig kapható konkrét útmutatás. Marad tehát a leleményes és dús fantáziára épülő kísérletezés?

2. Művészi feladat

Igy nem is lehet olyan rendkívüli, ha némely papnak, a rábízott feladatok terhe alatt az a benyomása támad, mintha a Lánchíd kiemelkedő magaslatáról a hőmpölygő Duna jeges habjai közé vetették volna: ússzál, ahogy lehet! Hiszen hol található az a lelkipásztori laboratórium, amely bevetésre kész eszközöket dobna a szorgalmas emberhalászok keresleti piacára, ahonnan aztán ki-ki a modern idők szükségleteinek megfelelően feltölthetné nagy fogásokra is alkalmas „flottájának” apostoli hódításra képes „fegyvertárát”? Ilyen sehol sincs! Ezért számunkra sem marad más lelkipásztori megoldás, mint sajátos pápi módon, a szó szoros értelmében találékony és független művészekké válni. Vagy talán nem mi vagyunk a Jó Pásztor karizmáinak, Krisztus művészténekek, az Örök Főpap kegyelmének hordozói? Lehet ezt felednünk? Soha — írja a pápa, és hozzáteszi, hogy mindig és mindenütt a Krisztustól kapott karizmák és kegyelmek tudatában kell dolgoznunk, és azon kell lennünk, hogy

említett kincseinket, képességeinket a legkülönbélebb módon valóra váltjuk a mindennapi életben (Schreiben Seiner Heiligkeit Papst Johannes Paul II. an alle Priester der Kirche zum Gründonnerstag 1979. In: Verlautbarungen d. AS 7,14). Nem más ez, mint a művészetek művészete — hangsúlyozza a pápa, magáévá téve Nagy Szent Gergely frappáns definícióját: „A lelkivezetés a művészetek művészete” (Gregor d. Gr., Liber regulae pastoralis I, 1).

Jézus Krisztus tehát a lelkivezetés művészetére hívott meg bennünket. A sok jó és igaz emberből Jézus kisded nyájának gyönyörű remekművét kell ki-munkálnunk: közösséget, amelynek arculatán felragyog a megdicsőült Krisztus túlvilági fénye.

3. Apostoli együttműködés

Alig hiszem, hogy a sok helyütt divatos és megrekedt lelkipásztori szakramentalizmussal — csupán a szentségek és szentelmények kiszolgáltatására szorítókozó pasztorációs módszerrel — korunkban még képesek lennénk „Isten egyháza” nevére méltó gyülekezetet teremteni. A Zsinat egyik legnagyobb reformgondolata kétségtelenül a kommunió, a kollegialitás, a subsidiaritás, a szolidaritás, az egymás megsegítése és kiegészítése elvének elfogadása az egyházban (vö. Otto Karrer, Das Subsidiaritätsprinzip in der Kirche. In: G. Barauna, De Ecclesia I, Herder, Freiburg, 1966, 520—546). Ez hozta magával az apostoli és püspöki kollégiumról szóló tanítás kidomborítását a Zsinaton, ez nyitott utat a szinódusok és szenátusok megteremtésének, és ez bontakoztatta ki az egyház Isten népeként való felfogását.

Ma, a Zsinat két évtizedes távlatából, úgy tűnik, hogy ez a forradalmi princípium az egyházi hierarchia régióiban, ha olykor formailag is, de megvalósuló-félben mégis létezik. Mi történt azonban egyházközségi szinten? Sikerült-e közösséget formálnunk? Közösséget a jogi személyből, az intézményből, a vallásos „töltőállomásból” vagy lelki „szerelóműhelyből”? Megpróbáltuk-e komolyan ráébreszteni híveinket arra, hogy az egyház gyülekezet, közösség, és ez nemcsak a papból áll, hanem mindannyiunkkal együtt belőlünk? Vajon eleget tett az a pap, aki kijelenti: „Hányszor mondtam már nekik, s a fülük botját sem mozdítják”!? Bevontuk-e őket igazán munkánkba? Bízunk-e rájuk valódi feladatokat, amelyek révén nemcsak a templomtakarításból és lapátolásból, de saját krisztusi küldetéseikből is kivehették volna részüket: az evangéliáció, a diakónia vagy akár a kommunió terén?

4. Élő sejtek rendszere

Már a II. Vatikáni Zsinat előtt is sokan megfogalmazták és azóta is sokszor elhangzott, hogy papságunknak és munkatársainknak fel kell hagyniuk az ún. „tömegegyház” gondolatával és neki kell gyürkőzniök az egyházi cellák, bázisok, csoportok lelkipásztori építéséhez. A mai ember előtt ugyanis az említett csoportokban megvalósuló krisztusi műnek nagyobb esélyei vannak, mint a római sorrendbe állított, szószékről kormányozott, uniformizált tömegegyház-

nak, amely közismerten világszerte oszladozásban van (vö. Zirker, H., Ekklesiologie, Patmos, Düsseldorf 1984, 66). Ezért minden valószínűség szerint a kereszténység további történelmében döntő jelentősége lesz annak, hogy mennyire sikerül majd az egyházban azon csoportok felelősségtudatát erősíteni, amelyek lelki fantáziával és nagy erőbedobással, sajátos körülményeik között a hit megfelelő megvalósulását keresik (uo. 67 és lábjegyzetekben: A. Exeler, N. Mette és K. Rahner kiadásai).

Közhelynek hangzik, de mégis igaz, hogy korunk óriási gazdasági, ökológiai és politikai változásokon megy keresztül. Ezek az egyházat, a jövőben még inkább mint eddig, a történelmi kísérletezések próbájának teszik ki. Ha egyházunk hajójának hányattatását nem akarjuk ölbetett kézzel végigszemlélni, akkor a jelen körülmények között törekednünk kell arra a lelkipásztori módozatra, amely a jelenlegi pasztorális kísérletezések közepette a legeredményesebb munkát biztosítja: az élő egyházi cellák, csoportok, bázisok kiépítése.

Hogy ezek fogják majd kihúzni az egyházat megfeneklett kátyújából, ezt még nagyon nehéz előre látni. Minden esetre ennek az irányzatnak fényes jövőt jósolnak. Elgondolkodni az új lelkipásztori kísérletezések felett mindenképpen érdemes, és érdemes lesz ezeket még gyakorlattá is tenni. Ez azonban lelkipásztori munkánk, sőt papi életünk alapvető megváltoztatását hozná magával: papi tisztviselőkből szolgáló papokká kell lennünk. Megfigyelhető, hogy több állam polgári törvénye a papokat hivatalnokoknak, tisztviselőeknek tekinti és ezeknek megfelelően bérezi. Sok pap azután ehhez is tartja magát. Törvényszéki tisztviselőkhöz és közigazgatási hivatalnokokhoz illően viselkedik. Mindkettő íróasztal mellett ül, meghívókat és idézéseket fogalmaz. Szintúgy a pap, aki íróasztala mellett tervez és szervez, a szószéken pedig hirdet és felszólít. Mindenikre jellemző, hogy „hozzá bemennek”. Papságunknak ezen feltétlenül változtatnia kell: a személyes beszélgetés megnyerő módszerét alig lehet mással helyettesíteni. Legutóbbi időben szerzett tapasztalataim azt mutatják, hogy a csoportalakításhoz szükséges a szervezés, a meghívók gyártása, de még szükségesebb a személyes kapcsolatok kiépítése és főleg olyan elkötelezettek személyes megnyerése, akik egy csoport jól körülhatárolt célját és érdekeit magukévá teszik és azt tovább mozgatják. Szinte az a benyomásom, hogy ilyen „hívó aktivisták” bevonása nélkül a pap lelkipásztori munkájában alig boldogulhat. Ha ők egymást értesítik, „körbetelefonálják”, egymással beszélgetnek és a pap ugyanezt teszi, akkor inkább remélhető a siker, mint egy szabványos tisztviselői felszólításra. A személyes kapcsolatokon alapuló csoportok, kisközösségek minden valószínűség szerint egészen más képet mutatnak majd Krisztus egyházáról, mint az eddig megszokott tömegegyház arculata. De a tarka sokszínűség is azt az egységet fogja szolgálni, amelynek főcélja Isten üdvözítő szándéka: közösségbe lépni Istennel és emberekkel.

Ennek megvalósítására a magam részéről, mint lelkipásztor három egymást kiegészítő vonalon keresem a segítséget: az evangelizáció, a diakónia

és a kommunió fokozásában. Mindhárom terület szoros kapcsolatban áll egymással, kiegészítik egymást, s felosztásuk csupán az áttekinthetőség érdekében történt. Nagy felelősséget érzek a lelkipásztori teendők kibontakoztatására. Címszavakban:

- a) Az evangelizáció terén:
- szentmisék
 - katolikus könyvszemle
 - katolikus filmek, (lemezek), video szemlék
 - hitvitaestek rendezése, teaklub
 - dia-keresztút
 - karácsonyi ünnepségek, pásztorjátékok
 - újszülöttek bemutatása a templomban, a gyermekek megáldásával (febr. 2.)
 - heti értesítő egy-egy vasárnapi gondolattal;
 - betegek szentmiséje szentkenettel, betegek napja,
 - lelkinapok
 - ökumenikus napok
 - negyedévi értesítő
 - adventi koszorúünnepség, Jézus-várás
 - húsvéti gyertya barkácsolása
 - énekkar
 - bibliakör
 - biblikus hétvége
 - bibliai gyermekhét
 - neo-katekumenátus
- b) A diakónia területén:
- Caritas
 - tanácsadó est
 - szegények gondozása
 - egyedül álló kismamák/papák
 - gyermekes anyák
 - névtelen alkoholisták
 - 70—80—90 stb. évesek felköszöntése
 - 25., 50. házassági évfordulók közös megünneplése
 - családlátogatás (együtt imádkozni velük!)
 - öregek istápolása
- c) A kommunió területén:
- mókaest/kabaré
 - farsang
 - komámasszonyok
 - férfiegyet
 - üzemi kirándulás (alkalmazottak, besegítők, csoportvezetők stb. közös kirándulása)
 - összejövetelek munkatársakkal
 - zarándoklat
 - kiállítások
 - mesedélután
 - ministránsok partija
 - majális (a plébánia közös ünnepe)
 - nyugdíjasok klubja
 - cserkészet
 - nőszövetség
 - nyári játékok
 - családi kör/katakomba klub
 - gyermek-, ifjúságizenekar
 - sport

A teendők bizonyára még sokkal szerteágazóbbak. William Graham: *Change of habit* (Ein himmlischer Schwindel) c. filmjében láttam egy remek kísérletezést: Három fiatal apáca civilbe vágja magát és az evangelizáció, diakónia és kommunió terén óriási sikerrel dolgozik Harlem utcáin. Munkájukban főleg csak az egyházi körök elítélésével kell megküzdeniük. A film a három nővér sikerével és egy szépen összeállított gitáros misével zárul, amelyben az öreg plébános még öregebb házvezetőnője méltatlankodva súgja barátjánője fülébe: „Szép volt régen, amikor misére jártunk és nem kellett gondolkodni.” Ezt most csak így formálnám át: „Szép volt régen papnak lenni, amikor még nem kellett a kísérletezések mindig ingoványos talajára lépni.” A siker azonban még nagy buzgóságunk ellenére is elmaradhat, csüggednünk mégsem szabad: a világban más erők is dolgoznak! Pál zélusa alig utolérhető, munkáját mégis sokszor kudarcok koronázták. Lisztra környékén félholtra verik (ApCsel 14,19), de mégis tovább megy és hiszi: „Nem számít sem az, aki ültet, sem az, aki öntö, hanem csak a gyarapodást adó Isten. Az ültető és öntöző egyek, el is nyeri mindegyik a jutalmát fáradozásához mérten. Istennek vagyunk ugyanis munkatársai, . . .” (1Kor 3,7-9).

5. A növekedést Isten adja

A lelkipásztorok egy része hamarosan készen áll az elmarasztaló ítélettel: ezek a világiak komolytalanok, egyházi feladatok elvégzésére alkalmatlanok, nem megbízhatóak. Amikor komolyra fordul a dolog, cserben hagyják egyházukat papjaikkal együtt, akiknek ezután még az általuk elkezdett teendőket is tető alá kell hozni, ha azt akarják, hogy az elszenvedett kudarc miatt Krisztus ügye csorbát ne szenvedjen. Arra már viszont kevesebben gondolnak, hogy talán éppen saját lelkipásztori hozzáállásukban, tevékenységük módozatában, közvetlen környezetükben vagy lelki beállítottságukban kellene keresni a világiak idegenkedésének okát az egyház küldetésének megvalósításában.

Ezek említése mellett, természetesen, az sem hagyható figyelmen kívül, hogy nagyon sok paptestvér még a lelkét is kiteszi, a kívánt módon mégsem képes híveit bevonni az apostoli munkába. Ilyenkor nem marad más hátra, mint emlékeztetni az Írás apostoli szerénységre és imádságos lelkületre intő szavaira: „Én ültettem, Apolló öntözte, — de a növekedést az Isten adta” (1Kor 3,6). Apolló, Pál és Péter, bárhogy is hívjuk őket, mégsem vonhatják ki magukat a rájukbízott feladat alól: nekik hinteni kell az égi magot, legyen az alkalmas vagy alkalmatlan (vö. 2Tim 4,2). A betonvárosok és az elvilágiasodott falvak, a számítógépek, a csillagközi utazások és a kietlen szívek világában úgy kell sürgőldödniük, mintha csak személyükben Krisztus járna közöttünk és kezükkel osztogatná isteni javait: Hiszen Isten egész népével együtt elsősorban ők kaptak erre küldetést. Csakhogy a pásztor feladata több a nyájénál! Apollónak még arról is gondoskodnia kell, hogy közösségének tagjai egyenként is komolyan vegyék keresztségük és bérmálásuk által vállalt, mindannyiuk-

ra személyesen és egyaránt érvényes keresztény küldetésüket. Ezért időközönként a mai pétéreknek és páloknak sem árthat, ha elgondolkodnak saját lelkipásztori hozzáállásuk, módszerük és figyelmességük fölött. Láttuk, hogy a Zsinat egyre nagyobb szerepet sürget a világiak számára az egyházban, a papokat pedig a testvéri együttműködésre ösztönzi.

6. „Főtisztelendő” világiak!

Mit tehetünk hát, hogy ne váljunk, Ámosz prófétához hasonlóan, sötét éjszakában magányosan üvöltöző ordas farkasokká? Fel kell fedoznunk közösségeinkben azokat a „tisztelendő”, excellenciás” és „eminenciás” világiakat, kiváló férfiakat és nőket, akik odaadó szeretettel állnak egymás szolgálatára azzal a kegyelmi ajándékkal, amelyet ki-ki nyert, mint Isten sokféle kegyelmének hű közvetítője (vö. 1Pét 4,7-11). Ha ez megtörtént, rá kell vezetnünk őket arra, hogy apostoli munkájuk révén elsősorban és főleg nem saját kiemelkedésükről, pályafutásukról van szó, hanem mindenekelőtt az Úr fényes útjának segítéséről közösségükben, önzetlen emberszeretetük és istendicséretük által. Erre a magasztos célra csak akkor nyerhetjük meg őket igazán, ha a mi életünk is arról árulkodik, hogy nem akarunk semmi más lenni csak:

7. Tapintatos szolgák

Ez elsősorban önzetlen, leplezetlen és nyíltszívű vezetési stílust követel az egyházközségeket építő munkatelepek krisztusi „vezérigazgatóitól”. A híveknek sok helyütt az a benyomásuk, hogy a plébános atya csak gyámkodni szeretne felettük, és amolyan kifutólegényeknek tekinti őket: „Hiába segítünk neki, úgymint csak az történik, amit ő akar!” Talán a világiak egyházi feladatoktól való idegenkedése láttán olykor éppen saját, velük szemben tanúsított magatartásunkat, modorunkat, viselkedésmódunkat kellene felülvizsgáljunk? Vajon ezekkel tanúságot teszünk-e udvariassági szabályokkal kapcsolatos ismereteinkről?

8. Megfontolandó szabályok

A mai időkben, és az elkövetkezendőkben még inkább, minden lelkipásztornak emésztő feladata lesz az önkéntes lelkipásztori munkatársak toborzása, kiképzése és beállítása az egyházközségi szolgálatba. Ennek megkönnyítésére Joachim Wanke Erfurt és Meiningen püspöke egyik kis írásában olyan alapszabályokra hívta fel figyelmünket, amelyeket mindenképpen nagy lelkipásztori haszonnal tehetünk magunkévá (Joachim Wanke, Der Weg der Kirche, PWB Sonderdrucke 19,17-18). Szerinte a társas apostolkodás kibontakoztatásánál szem előtt kell tartanunk:

1. A személyes, négy szemközti beszélgetés sokkal jobban elősegíti a világiak konkrét szolgálatra való megnyerését, mint bármely szószékről elhangzott felhívás.

2. A világiakra váró feladatokat határoljuk pontosan körül mind az időt, mind a tárgyat tekintve. A laikusnak tudnia kell, hogy mire vállalkozik.
3. Az apostoli munka önkéntes kiegészítőjének megnyerésénél előbb pontosan meg kell vizsgálni, hogy az illetőnek van-e hajlandósága és képessége a rá váró feladat elvégzésére. Ha valaki valamit szívesen tesz, azt lelkesen és kitartóan végzi.
4. Nyugtázzunk minden közreműködést hálás köszönettel, még akkor is, ha az nem a legszerencsésebb kimenetellel végződött. Ilyenkor a jó akaratot ismerjük el és nem a sikeres teljesítményt.
5. Ahol ez ésszerűnek látszik, tartsuk tiszteletben a világi hívő önállóságát. Finom érzék kell ahhoz, hogy megállapíthassuk, meddig tart a segítség és hol kezdődik a gyámkodás (pl. a katekéták nevelésében, a kórus működésében vagy a rendezvények előkészítésében). Míg az előbbieknél talán huzamosabb ideig tartó segítséget igényelnek, addig az utóbbiak résztvevői hamarabb idegenkednek az avatatlan beleszólások miatt.
6. Igyekezzünk kiküszöbölni a másodlagos zavaró körülményeket, amelyek a testvéri együttműködés útjában állnak. Ez lehet a házvezetőnő vagy más „bennfentes” is, aki miatt a plébánost soha sem lehet diszkrétan megközelíteni, mert állandóan „ügyelnek” rá.
7. A felkért világiak legyenek mindig alkalmasak a rájuk bízott feladat elvégzésére: kántor, lektor, katekéta, csoportvezető stb.
8. Adjunk alkalmat világi segítőtársainknak arra, hogy beszámolhassanak munkájukról és kicserélhessék tapasztalataikat. Jézus is magához hívatta a 72-t! Kérdezzük meg őket: hogyan boldogulnak! Érdeklődünk élményeik és tapasztalataik iránt!
9. Lássuk el őket újabb motivációkkal. Támogassuk őket lelkileg és közöljük velük, milyen ésszerű az, amit tesznek és milyen fontos közreműködésük.
10. A plébános ossza meg segítőivel saját lelkipásztori gondjait és ügyeit. Így a hívek is könnyebben tekintik azokat magukénak.
11. Bátorítsuk őket állandóan és, ahogy az Írás mondja: „kérünk titeket, testvérek, becsüljétek meg azokat, akik körötökben fáradnak, vezetnek és intenek benneteket az Úrban” (1Tessz 5,12). Elismerésre mi is szomjazunk, világi munkatársaink talán még inkább. Ezért a kellő időben elhangzó jó szó, elismerés, bátorítás sokat jelent.

A Szentlélek bizonyára a mi közösségünkben is osztogatja adományait, de ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy hatályon kívül helyezi az emberi érintkezéseket, lelkipásztori vezetőkre is érvényes, finom szabályait. A szabadon alkotó festő, szobrász, zeneszerző megannyi ihlete mellett sem hagyhatja figyelmen kívül szakterülete alapismereteit, törvényszerűségeit.

Még kevésbé teheti ezt a lelkek Isten szikrájától ionizálódott művelője, a művészek művésze, Krisztus híveinek lelkipásztora.